

Vládní anarchismus není řešení

Jaroslav Drobník

V diskusi o Lisabonské smlouvě narazíme tu a tam na evropskou legislativu, která se nám nelíbí. Máme možnost obtížného vyjednávání, hledání spojenců, formulace kompromisů a testování jejich průchodnosti – jako tomu úspěšně bylo v případě nižšího DPH u určitých služeb. Nebo si můžeme navléknout černou kapuci a prohlásit: „Když se vám nějaký zákon nelíbí, tak ho prostě nedodržujte!“ Kupodivu naše předsednická vláda se neostýchá jednat i druhým způsobem. Zvolila ho v případě odrůdy kukuřice, která se bez chemie ubrání škůdci – u nás pěstované Bt kukuřice.

Tato odrůda patří do skupiny plodin vyšlechtěných pomocí přenesení jednoho až čtyř cíleně vybraných genů (k dvaceti až padesáti tisícům původních), proto se označují jako transgenní. Ve světě se používají stále víc a víc, loni je přes 13 milionů zemědělců pěstovalo na 125 milionech hektarů, což znamenalo roční nárůst o 9,4%. Zkušenosti s nimi jsou již 14 let a důvodem rozšiřování je vyšší prospěch, který zemědělcům přinášejí. Také naši zemědělci pěstovali jedinou v Evropě povolenou odrůdu – právě Bt kukuřici - na 8000 hektarů. Měli nejen vyšší sklizeň, ale mohli upustit od ničení přírody chemickým insekticidem.

Evropa je v zavádění transgenních plodin velmi konzervativní jak je zřejmé podle toho, že Bt kukuřice je jedinou povolenou plodinou této skupiny. V předchozí Evropské komisi byl komisařem pro zemědělství a rozvoj venkova Rakušan Franz Fischler, který si byl dobře vědom potenciálu transgenních plodin pro evropské zemědělství a jeho konkurenceschopnost. Aby otevřel evropským zemědělcům možnost podle svobodné volby ho využívat, zavedl pravidla označovaná jako „koexistence“, která mají zemědělcům umožnit podle vlastního uvážení využít běžného způsobu hospodaření, nebo jiného podle pravidel ekologického zemědělství, nebo použít transgenních plodin v EU schválených. Naše ministerstvo zemědělství pravidla koexistence zavedlo zákonem a prováděcí vyhláškou.

Nicméně čtyři státy EU pěstování Bt kukuřice zakázaly. Od roku 1999 několikrát Rakousko, v roce 2005 Maďarsko a v roce 2007 Řecko a Francie. Tím zlikvidovaly možnost zemědělců svých zemí se svobodně rozhodnout pro volbu způsobu hospodaření s využitím Bt kukuřice bez chemických postřiků insekticidy.

Evropská legislativa takovou možnost dočasného zákazu na bezpečnost prověřených a k pěstování schválených plodin umožňuje článkem 16 Směrnice 220/1990/EEC a článkem 23 Směrnice 2001/18/EC. Ovšem za podmínky, že *„je důsledkem nových nebo dodatečných informací ovlivňujících hodnocení rizika pro životní prostředí, důsledkem nové vědecké informace a poskytuje podrobný důvod pro to, že GMO sám nebo v produktu představuje riziko pro zdraví lidí a životní prostředí.“*

K splnění směrnicemi uložených podmínek je stanoven přesný postup. Důvody ve smyslu směrnic musí stát, který zákaz vydal, doložit Evropské komisi. Ta postoupí zdůvodnění Evropskému úřadu pro bezpečnost potravin EFSA. K jeho prostudování EFSA svolává panel odborníků, zpravidla složený z 21 předních evropských vědců, a jejich

vyjádření je podkladem stanoviska EFSA. Na jeho základě vydá Evropská komise rozhodnutí. Procedura je to důkladná a proto i zdlouhavá, ale zajišťuje, že předložené důvody zákazu jsou velmi pečlivě zváženy.

Rakouské podání z let 1999, 2000, 2004 a 2007 se projednávalo až do konce roku 2008, kdy dne 2.12. 2008 EFSA projednal panelem odborníků navržený nález s rakouskou stranou a vydal 4.12. konečné rozhodnutí. Maďarský zákaz se od ledna 2005 projednával do června 2008. Řecký zákaz podaný v září 2007 se posuzoval do června 2008 a Francouzský od února do října 2008.

Ve všech čtyřech případech konečné vyjádření znělo: „*není žádný specifický důkaz ve smyslu rizika pro zdraví lidí a zvířat ani pro životní prostředí, který by ospravedlňoval využití článku 23 Směrnice 2009/18/EC k zákazu uvedení odrůd MON 810 na trh.*“ Na základě toho prohlašuje Evropská komise zákazy za nelegální a žádá jejich zrušení.

Kdo si dal práci a seznámil se s originálem zdůvodnění, nebyl tímto rozhodnutím překvapen. Obsahují celou škálu vymyšlených možností, jak neblaze bude Bt kukuřice působit třeba na žížaly nebo chvostokoky v potoce. Odvolávají se na princip předběžné opatrnosti, ale hrubě ho přitom porušují. Podle dokumentu Komise COM(2000)1 z 2.2. 2000 princip předběžné opatrnosti vyžaduje hodnocení rizika v případě, že se opatření uskuteční i v případě, že se opatření neuskuteční, a následné srovnání těchto rizik. Ve všech případech v dokumentech předložených Evropské Komisi zcela chybí posouzení rizika, které nastane po zákazu Bt kukuřice (opatření se uskuteční). Podle našich i mezinárodních zkušeností, bude toto riziko pro necílové organismy mnohem větší.

Zemědělec platí za osivo Bt kukuřice víc – asi o 40 euro na hektar – než za běžné osivo. Použije ho tedy jen v případě, že škoda způsobená zavíječem, před kterým Bt kukuřice chrání, je vyšší nežli tento cenový rozdíl. Nemůže-li použít vinou zákazu transgenní kukuřici, sáhne po „klasické“ obraně – chemickém insekticidu. Je doloženo, že ve Francii se ho po zákazu vystříkalo přes 8000 litrů navíc. Takové „ošetření“ jak známo může za to, že u nás nejen prakticky vymizeli cvrčci, ale jsou vzácné křepelky, drasticky se snížily stavy koroptví a vůbec se narušilo společenstvo živočichů na poli. Naši včelaři by mohly dodat drastické důkazy o dopadu takovéto „standardní“ praxe. Avšak s těmito důsledky zákazu se „zdůvodnění“ podaná Evropské komisi vůbec nezabývala; není divu, že byla po právu zamítnuta.

V této situaci přijímá česká vláda usnesení, že nelegální zákazy Bt kukuřice bude podporovat hlasováním v Radě ministrů. Navíc ústy ministra zemědělství prohlašuje, že podporu zákonů rušících zemědělcům možnost volby způsobu hospodaření považuje za „liberální postoj“.

Vláda předsednického státu tedy hlasuje proti směrnicím a nařízením platným v celé EU, proti Evropskému úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA) pověřenému vědeckým hodnocením bezpečnosti potravin a nových plodin, proti analýze provedené jednadvaceti předními evropskými vědci, proti Komisi EU i proti pravidlům WTO.

Platná evropská legislativa má nepochybně mnoho vad. Spíše diktatuře se podobá systém, který dává jednomu člověku, právníkovi, moc, aby z titulu funkce prohlásil, že

odborné mikrobiologické záležitosti rozumí lépe než nejlepší evropští vědci – mikrobiologové a zakáže to, co ostatní komisaři navrhnou k povolení. Je proti zdravému rozumu, že např. řecký ministr hlasuje o tom, zda náš zemědělec na Vysočině smí pěstovat určitou odrůdu průmyslového bramboru, která bude namísto zpracována na surovinu pro papírenský a textilní průmysl. Nedá se to však řešit tím, že se na Brusel nebudeme ohlížet a onen brambor jednoduše vysadíme. Zdá se však, že vláda si takto představuje naši roli v EU. Je to zajímavý příspěvek do diskuse o Lisabonské smlouvě ukazující na pojetí naší role v černé kapuci.